

מחווון תשובות לשאלון אזרחות לעולים חדשים, מס' 34284, 176, 34202 קיץ תשע"ו

הנחיות כלליות:

- * במחווון זה כתובות בקיצור תשובות על שאלות המבחן והנחיות למתן הציון.
- * במחווון מוצגים רכיבי התשובה העיקריים. אם התלמיד כלל בתשובתו רכיב שאינו כלול במחווון, על המעריך לבדוק אם הוא נכון, על פי ספרי הלימוד ובהתייעצות עם מעריך בכיר.
- * במתן הציון יש להימנע מהשפעות שנובעות מכתב היד, מסגנון הכתיבה ומאורך התשובה. יש להעריך רק את מה שנדרש בשאלה, ולא יותר מכך.
- * לוכסן (1) מסמן תשובה חלופית (זו או זו מתקבלות באותה מידה). חלקי תשובה המובאים בסוגריים אינם הכרחיים לקבלת ניקוד מלא.
- * ההנחיות במחווון מנוסחות בלשון זכר, ומכוונות למעריכות ולמעריכים כאחד.

פרק ראשון

הנבחן צריך לענות על שתיים מהשאלות 1-3.

1. מדינת ישראל — מדינה יהודית ודמוקרטית

א. נימוקים לזכותו של העם היהודי על ארץ-ישראל על פי הכרזת העצמאות:

הסבר שלוש נימוקים — 100%

- לעם היהודי היו חיים לאומיים עצמאיים בארץ-ישראל לפני הגלות.
 - בכל שנות הגלות נשמר הקשר הרוחני לארץ-ישראל, ויהודים ניסו לעלות לארץ-ישראל.
 - העלייה וההעפלה לארץ-ישראל מבטאות את הקשר של היהודים לארץ-ישראל.
 - הקמת התנועה הציונית היא ביטוי לשאיפת העם היהודי לריבונות בארץ-ישראל.
 - הצהרת בלפור הכירה בזכות העם היהודי לבית לאומי בארץ-ישראל.
 - שואת יהודי אירופה הוכיחה בעליל את הצורך במדינה יהודית ריבונית.
 - החלטת עצרת האו"ם על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל (בכ"ט בנובמבר 1947).
- הערה למעריך: אפשר לקבל תשובות נוספות המצויות בהכרזת העצמאות.

ב. גורמים אליהם פונים כותבי הכרזת העצמאות:

ציון שני גורמים — 30% + 30%
הסבר תוכן פנייה אחת — 40%

- ארגון האומות המאוחדות
- הסבר: מדינת ישראל מצהירה על נאמנותה לעקרונות מגילת האו"ם / לשתף פעולה עם האו"ם להגשמת החלטת האו"ם מ-29 בנובמבר 1947 / החלטת החלוקה / לפעול להקמת אחדות כלכלית של ארץ ישראל.
- בני העם הערבי תושבי מדינת ישראל
- הסבר: לשמור על השלום ולהשתתף בבניין המדינה / מובטח ייצוג במוסדות המדינה / אזרחות ושוויון.
- מדינות ערב השכנות
- הסבר: ישראל מצהירה על רצונה בשלום ובשכנות טובה / נכונות לשתף פעולה עם מדינות ערב / קיום עזרה הדדית למען קדמה במזרח התיכון כולו.
- העם היהודי בתפוצות
- הסבר: פנייה להתלכד סביב המדינה / לסייע לה בעלייה, בבניין המדינה ובחיזוקה.

ג. המטרה של הסדר הסטטוס־קוו:

הסבר – 50%

למנוע מלחמת תרבות / פילוג בין דתיים לחילוניים / קונפליקטים שיסכנו את שלמות העם ואת יציבות המדינה.

נושאים שבמחלוקת שהסטטוס־קוו עוסק בהם:

ציון שני נושאים – 20% + 30%

— כשרות

— שבת

— אישות / נישואין וגירושין

— חינוך

2. א. שתי השיטות המקובלות בעולם לקבלת אזרחות (עקרון הדם ועקרון הקרקע):

הסבר – 40% + 60%

עקרון הדם: האזרחות מוענקת — בהתאם ללאומיות / למוצא האתני־לאומי של אדם.

— למי שלהוריו (או לאחד מהם) יש אזרחות של המדינה (גם אם לא נולד בה).

— למי ששייך ללאום המקנה אזרחות באותה מדינה.

עקרון הקרקע: האזרחות מוענקת למי שנולד בשטח המדינה, בלי קשר לאזרחות הוריו. (השיטה מקובלת במדינות

המעוניינות למשוך אליהן מהגרים.)

ב. תנאים לקבלת אזרחות ישראלית (מלבד חוק השבות):

הסבר שני תנאים – 40% + 60%

— מי שהיה תושב הארץ ביום הקמת המדינה (והמשיך לשבת בה גם לאחר מכן) זכאי לאזרחות ישראלית (אזרחות מכוח הישיבה בארץ־ישראל ערב הקמתה).

— מי שנולד לאזרח ישראל זכאי גם הוא לאזרחות ישראלית (אף אם נולד בחוץ לארץ, בתנאי שההורה הישראלי נולד בארץ; אזרחות מכוח הלידה).

— מי שנולד בארץ לאחר הקמת המדינה (ועומד בתנאים מסוימים) זכאי לאזרחות ישראלית (אזרחות מכוח הלידה והישיבה בישראל).

— אדם שאינו זכאי לאזרחות בדרך אחרת, יכול לקבל אזרחות ישראלית אם יבקש אותה ויעמוד בכמה תנאים (אזרחות מכוח התאזרחות).

— במקרים מסוימים שר הפנים מוסמך להעניק אזרחות ישראלית גם למי שאינו זכאי לה בדרך אחרת (אזרחות מכוח הענקה).

ג. מקרים שבהם שר הפנים רשאי לבטל את האזרחות של אדם בישראל:

ציון שני מקרים – 40% + 60%

— בקשה של אזרח לוותר על אזרחותו.

— אדם שקיבל אזרחות על סמך נתונים כוזבים.

— אדם שיצא לארץ אויב בלי רשות.

— אדם שעשה מעשה שיש בו הפרה של חובת הנאמנות למדינה.

3. א. **תפקידה של הכנסת כאספת נציגים (רשות מייצגת):**

הסבר – 100%

- לייצג קבוצות / אינטרסים / השקפות של רוב הקבוצות בחברה (לא של כל הקבוצות).
- כל חבר כנסת מייצג את מה שנראה לו אינטרס של המדינה / טובת הציבור.
- כל חבר כנסת מייצג את המפלגה שבמסגרתה נבחר / ציפיות הבוחרים במפלגה.

ב. **דוגמאות המבטאות את עליונות הכנסת על הממשלה:**

שתי דוגמאות – 40%+60%

- הממשלה מוקמת מכוח אמון הכנסת.
- הכנסת יכולה להביע אי-אמון בממשלה / לא לאשר את חוק התקציב ולהביא להתפטרות הממשלה.
- הכנסת יכולה לחייב את הממשלה לפעול, באמצעות חקיקה.
- הכנסת מפקחת בדרכים שונות על פעולות הממשלה (למשל אישור התקציב או בקשת מידע מהממשלה).

ג. **חסינות עניינית של חבר כנסת:**

הסבר – 100%

- מגנה על חבר כנסת בעת מילוי תפקידו / למען מילוי תפקידו.
- ניתנת לכל חייו (של חבר הכנסת).
- אי-אפשר להסירה / מיועדת להגן על הכנסת.
- מתייחסת להבעת דעה / הצבעה / מעשה.
- חלה בכנסת או מחוצה לה / בכל מקום.
- חבר כנסת חסין מכוחה מפני כל פעולה משפטית / תביעה / חקירה / מעצר / הבאה לדין.

פרק שני

על הנבחן לענות על שלוש משהשאלות 4-8.

4. **השיטה הארצית-יחסית-רשימתית:**

הסבר שלוש רכיבים – 100%

- **ארצית:** הבחירות נערכות בכל הארץ באותו היום, ולאחר ההצבעה סופרים את הקולות שקיבלה כל רשימה בכל הארץ.
- **יחסית:** כל מפלגה מקבלת מספר מושבים בכנסת לפי החלק היחסי של הקולות שבו זכתה.
- **רשימתית:** בבחירות מתמודדות רשימות של מועמדים / אי-אפשר לבחור באנשים מסוימים אלא רק ברשימות של מועמדים.

5. **עניינים שבהם עוסק בית משפט השלום:**

שני עניינים – 50% לכל אחד

- משפט הפלילי – דן בעברות שעונשן מאסר עד 7 שנים.
- משפט אזרחי – תביעות אזרחיות עד 1 מליון ש"ח.
- בית משפט לענייני משפחה.
- בית משפט לתביעות קטנות.
- בית משפט לעניינים מקומיים.
- בית משפט לתעבורה
- בית משפט לשכירות
- בית משפט לנוער.

6. תחומי ביקורת שמבקר המדינה בודק בגוף מסויים כאשר הוא מבקר אותנו:

ציין שני תחומים — 40%+60%

- חוקיות הפעולות של הגופים המבוקרים.
- ביקורת חשבונית.
- טוהר המידות.
- תקינות המנהל.
- מידת היעילות והחיסכון.
- כל עניין שלדעת המבקר יש צורך בבדיקתו.

7. עקרון שלטון החוק

הסבר — 50%

- כל אזרחי המדינה (ומוסדות השלטון) חייבים לציית לחוק.
- כל אזרחי המדינה (ומוסדות השלטון) שווים בפני החוק.
- החוק צריך להתקבל בדרך דמוקרטית (על ידי מוסדות נבחרים; בדרך של הכרעת הרוב).

הקרון הקיימת לישראל:

הסבר — 50%

מוסד לאומי / ציוני שתפקידיו הכשרת קרקעות במדינה ושמירתן, ייעור, הכנת קרקע להתיישבות, טיפוח הנוף וחינוך לאהבת הארץ.

8. הזכות לחופש הביטוי:

הסבר — 100%

- לכל אדם יש זכות להחזיק בדעות משלו ולבטא את עצמו מבלי שיגבילו אותו.
- זכותו (של אדם) לקבל מידע מאמצעי התקשורת, ולמסור להם מידע.